

Instituti për Demokraci dhe Ndërmjetësim

Policy Brief 3°

ANËTARËSIMI NË BE - KOHA E DUHUR PËR APLIMIKIN E SHQIPËRISË

Një zgjedhje midis Presidencës franceze, çeke dhe suedeze

Autorë: Gjergji Vurmo dhe Steven Blockmans***

Tetor 2008

* Gjergji Vurmo është Drejtor Programi i IDN. Ky policy brief është pjesë e serisë së dokumenteve të politikave të hartuar nga IDN nëpërmjet mbështetjes së *Think Tank Fund*, Program i Rrjetit të Fondacioneve për Shoqëri të Hapur (Budapest, Hungari). Opinionet e shprehura në këtë dokument janë të autorëve dhe nuk reflektojnë domosdoshmërisht ato të donatorit.

** Dr. Steven Blockmans është studiues i T.M.C. Asser Institute (Hagë) dhe aktualisht punon si ekspert ligjor në kuadër të projektit të financuar nga KE "Mbështetje për Ministrinë e Integritimit Europian të Shqipërisë". Opinionet e shprehura në këtë dokument janë të autorit dhe nuk reflektojnë domosdoshmërisht ato të punëdhënësit të tij.

PËRMBLEDHJE

Thuajse dy vjet pas nënshkrimit të Marrëveshjes së Stabilizim Asocimit (MSA) dhe hyrjes në fuqi të Marrëveshjes së Ndërmjetme (Dhjetor 2006) aktorët politikë shqiptarë po shqyrtojnë mundësinë e përgatitjes së aplikimit për anëtarësim të vendit në Bashkimin Europian (BE). Kjo çështje në fakt u ngrit më herët këtë vit nëpërmjet deklaratave politike individuale të cilat i kërkonin Qeverisë shqiptare të dorëzojë aplikimin brenda vitit 2008.¹ Sidoqoftë, debati publik në lidhje me këtë hap nuk u nxit, kryesisht si pasojë e përfshirjes së dobët të politikës, opinion-bërësve dhe ekspertëve. Në fakt, mungesa e debatit nxorri në pah mungesën e një qasje të mirë-strukturuar ndaj aplikimit nga ana e aktorëve politikë. Ekspertët dhe opinion-bërësit gjithashtu u shfaqën të ndarë në opinionet e tyre sa i përket kohës së duhur për aplikim. Tre skenarë janë aktualë. I pari sugjeron që aplikimi për anëtarësim në BE të bëhet gjatë Presidencës franceze², i dyti nën Presidencën çeke në gjysmën e parë të 2009ës dhe i treti, pas zgjedhjeve parlamentare, pra gjatë Presidencës suedeze.³ Rekomandimi ynë sugjeron që Shqipëria duhet të dorëzojë aplikimin për anëtarësim në BE në Presidencën çeke, në mënyrë që të sigurohet një aplikim i suksesshëm dhe një procesim i shpejtë i tij. Ky pozicion mbështetet nga argumentet e një analize të gjithanshme dhe qasje të ekuilibruar ndaj dinamikës së proceseve politike dhe integruese në vend, si edhe ndaj dinamikës rajonale dhe asaj të BE.

Një qasje realiste dhe analizë e ekuilibruar në lidhje me këto dinamika, të çon në përfundimin se aplikimi i Shqipërisë për anëtarësim në BE duhet bërë nën Presidencën çeke në mënyrë që të sigurohet statusi i vendit kandidat brenda mesit të vitit 2011. Si i tillë, qëllimi kryesor i vendit në këtë fazë nuk duhet të kufizohet vetëm tek aplikimi. Përkundrazi, caktimi i afateve të qarta kohore në lidhje me fazën e pas-aplikimit dhe angazhimi për të përmbushur kushtet e nevojshme përbën elementin thelbësor i cili duhet të udhëheqë të gjithë procesin e aplikimit. Si rrjedhojë, një **kuadër kohor realist** në lidhje me procesin, për të cilin duhet të angazhohen aktorët politikë do të përfshinte:

Arritja e një konsensusi të gjerë politik në vend (për aplikimin)	Para fundit të 2008
Përgatitja dhe dorëzimi i aplikimit për anëtarësim	Mars - Prill 2009
Këshilli i kërkon Komisionit të përgatisë <i>avis</i>	Tetor ose Dhjetor 2009
Procesi i përgjigjes ndaj Pyetësorit të Komisionit	2010
Komisioni i dorëzon <i>avis</i> pozitiv Këshillit	Fundi i 2010 ose fillimi i 2011
Vendim i Këshillit që jep statusin e vendit kandidat	Mesi i 2011
Hapja e negociatave të anëtarësimit	Fundi i 2011 ose fillimi i 2012

Përmbushja e këtij synimi kërkon vëmendjen e duhur në lidhje me disa masa të rëndësishme të cilat diskutohen në detaje në pjesën vijuese të këtij policy brief.

¹ Në Mars 2008, lideri i Opozitës z. Edi Rama i bëri thirrje Qeverisë shqiptare të dorëzojë aplikimin për anëtarësim në BE brenda vitit 2008. nga ana tjetër, Qeveria shqiptare ende nuk ka përcaktuar një datë për aplikimin, por ka ofruar vetëm disa sinjale jo të qartë të cilët e lidhin datën e aplikimit me përfundimin e ratifikimit të MSA

² Siç u kërkuar nga lideri i opozitës në fillim të këtij viti dhe siç u mbështet nga *European Stability Initiative* ("The Adriatic push for enlargement", burimi: <http://www.esiweb.org/index.php?lang=en&id=312>) dhe nga një policy brief i Institutit Agenda (shih "The Cost of Delay - Why Albania should submit an Application for EU Membership this Year", burimi: <http://www.agendainstitute.org/index.php?faqe=detail&id=60>).

³ Siç sugjerohet nga skeptikët (në vend dhe në Europë) e anëtarësimit të Shqipërisë në BE.

I. ANËTARËSIMI NË BE - KOHA E DUHUR PËR APLIKIMIN E SHQIPËRISË

1.1. Zhvillimet europiane dhe angazhimet e Shqipërisë

Dorëzimi i aplikimit për anëtarësim përbën hapin më të rëndësishëm të historisë relativisht të shkurtër të marrëdhënieve të Shqipërisë me Bashkimin Europian. Si i tillë, kërkohen përgatitje serioze. Sigurisht që këto përgatitje duhet të udhëhiqen nga një qëllim strategjik i cili nuk kufizohet tek procesi i aplikimit, por një qëllim i cili përfshin në vetvete edhe sigurimin e një përgjigje pozitive ndaj aplikimit, marrjen e statusit të vendit kandidat dhe zhvillimin e suksesshëm të negociatave për anëtarësim. Në këtë kontekst, nevoja për një debat të mirë-informuar shfaqet si mjaft e rëndësishme jo vetëm për aktorët politikë dhe administratën publike të cilët duhet të përgatiten për një proces të gjatë (i cili fillon me aplikimin dhe Pyetësorin e Komisionit Europian), por edhe për publikun e gjerë dhe aktorët e interesuar dhe grupet e interesit. Ky debat deri më tani ka munguar. Megjithatë, përgjigja e pyetjes “Kur duhet të aplikojë Shqipëria për anëtarësim në BE?” ka shënuar edhe një nga të paktat çështje për të cilat politika shqiptare nuk ka arritur ende një pozicion të përbashkët. E njëjta gjë vlen edhe për ekspertët dhe opinion-bërësit.

Përmbajtja e “kondicionalitetit” për anëtarësim në BE – instrumenti kryesor i reformës dhe integritit të vendeve kandidatë për anëtarësim në BE – ka ndryshuar në vite paralelisht me zhvillimin e legjislacionit të BE (*’acquis’*), nivelin e ulët të përgatitjes nga ana e vendeve kandidate dhe oponenta në rritje e vendeve anëtare ndaj zgjerimit të mëtejshëm. Prej vitit 1999, Traktati i BE përmban një referencë në Nenin 49 sipas së cilës ‘çdo shtet europian’ që aplikon për anëtarësim në BE duhet të respektojë principet themelore të Unionit për lirinë, demokracinë, të drejtat e njeriut, liritë themelore dhe shtetin ligjor. Po atë vit, Komisioni Europian inicioi Procesin e Stabilizim Asocimit i cili e shndërroi konceptin e ‘kondicionalitetit për anëtarësim’ në një instrument shumë-dimensional që synonte reformat dhe integrimin e vendeve të Ballkanit Perëndimor. Në progres raportet vjetore Komisioni monitoron nga afër progresin e arritur nga vendet aspirante për anëtarësim në përmbushjen e kushteve të caktuara. Komisioni identifikon mangësitë kryesore dhe nevojat për përshtatje nga ana e vendeve (potencialisht) kandidate, cakton prioritetet dhe standardet përkatëse, si dhe kanalizon fondet e BE drejt reformave përkatëse.

Megjithëse vendimi për dhënien e statusit të vendit kandidat mbetet para së gjithash një vendim politik i cili merret unanimisht nga vendet anëtare të BE, aplikanti duhet të demonstrojë rezultate konkrete të arritjeve të tij si edhe të vërtetojë se posedon të gjitha kapacitetet e duhura për të përmbushur kushtet e sipërpërmendura politike për anëtarësim në BE. Sigurimi i mbështetjes së vendeve anëtare dhe identifikimi mes tyre i “mbështetësve” kryesorë që do ta përfshinin aplikimin e Shqipërisë në axhendën politike të BE është thelbësore në këtë kontekst, edhe kur kjo mbështetje bazohet në kriteret e sipërpërmendura – kapacitete dhe rezultate konkrete. Më saktë, Shqipëria do të duhet:

- Të përmirësojë **kapacitetet administrative** dhe të përgatitë **strukturat institucionale** që do të merren me procedurën e aplikimit dhe më pas me *’pyetësorin’*, procesin e *’screening’* të legjislacionit dhe atë të negociatave për anëtarësim;

- Të ndërmarrë një **tur diplomatik** (veçanërisht me aktorët kryesorë në Bruksel, Pragë, Stokolm, Berlin, Paris dhe Romë) për të lobuar për statusin e vendit kandidat dhe anëtarësimin në BE.

Ndërsa do të ishte jo-realist çdo spekulim në lidhje me datën e anëtarësimin, identifikimi i një date për marrjen e statusit të vendit kandidat është padyshim një element i cili duhet të udhëheqë përpjekjet e integritit në BE të vendit, dhe veçanërisht qasjen ndaj aplikimit për anëtarësim. Nga ky këndvështrim, periudha e dytë e Trojkës aktuale të BE – Presidenca çeke – ofron kohën e duhur për aplikimin e vendit sepse jo vetëm i lejon administratës shqiptare të përgatitet dhe të zbatojë me sukses fazën e procesit të aplikimit, por edhe sepse u ofron kohën e nevojshme dy Presidencave të BE në vitin 2009 (suedeze dhe çeke) për të procesuar këtë aplikim. Sigurisht, koha në të cilën bëhet aplikimi përbën vetëm një element i cili mund të ndikojë në marrjen e statusit kandidat dhe vendimi i BE për statusin do të varet mjaft nga progresi i Shqipërisë. Megjithatë, duke pasur parasysh kompleksitetin e procedurës së aplikimit, dinamikën politike dhe të para-anëtarësimin në Shqipëri dhe zhvillimet në BE, skenari i dytë ofron kohën më të mirë për të garantuar një proces më të lehtë drejt marrjes së statusit të vendit kandidat deri në mesin e vitit 2011.

1.2. Një qasje realiste: dinamika e brendshme vs. e jashtme

Duket se Shqipëria më në fund i ka lënë pas pasojat e të ashtuquajturit sindrom i “*Sisyphus*” (progres i ndjekur nga hapa pas) dhe po ecën drejt integritit në BE me vendosmëri. Negociatat për MSA u përmbyllën rreth dy vjet më parë dhe, ndërkohë që ratifikimi i saj është drejt përfundimit, Marrëveshja e Ndërmjetme ka aktivizuar dispozitat në lidhje me tregtinë dhe ka intensifikuar gjithashtu edhe procesin e përafrimit të legjislacionit me *acquis*. Pavarësisht progresit, është e rëndësishme të theksohet se raportet e Komisionit në vazhdimësi kanë nënvizuar faktin se kapacitetet zbatuese dhe zbatimi i ligjit mbeten të dobëta në disa fusha. Duke i shtuar kësaj edhe procesin e tejzgatur të reformës së gjyqësorit, elektorale, pronave dhe luftës kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar, do të ishte e lehtë të arrihej në konkluzionin se kjo nuk është koha e duhur për aplikimin për anëtarësim. Nga ana tjetër, ka një numër arsyesh dhe argumentesh të cilat mbështesin të kundërtën. Si rrjedhojë, çdo vendim eventual në lidhje me aplikimin për anëtarësim do të duhet të bazohet thellësisht në një analizë realiste, përtej emocioneve të ditës, të dinamikës së brendshme dhe asaj të jashtme të procesit.

Faktorët e brendshëm të cilët do të ndikonin në rezultatin e aplikimit të Shqipërisë për anëtarësim në BE shfaqen në këtë pikë si veçanërisht të rëndësishëm. Më saktë, vendet anëtare të BE do të testojnë “kredencialet” politike të vendit veçanërisht në lidhje me: stabilitetin e institucioneve, respektimin e të drejtave të njeriut, demokracinë dhe shtetin ligjor. Kjo do të thotë se faktorët kryesorë të cilët do të ndikojnë ndjeshëm në vendimin eventual të BE dhe për të cilët Shqipëria nuk mund t’i lejojë vetes dështimin, përfshijnë:

- Mbajtja e zgjedhjeve parlamentare të lira dhe të ndershme (të cilat me shumë gjasa do të mbahen në Qershor 2009). Për këtë, duhet finalizuar reforma e Kodit elektorale dhe procesi i regjistrimit elektronik të bazuar në kartat e reja të identitetit;
- Përfundimi i reformës në drejtësi nëpërmjet një konsensusi të gjerë dhe përmirësimi i efikasitetit të institucioneve të gjyqësorit duke respektuar pavarësinë e tyre;
- Përmirësimi i performancës në zbatimin e masave kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar;

- Arritja e rezultateve konkrete në zbatimin e Marrëveshjes së Ndërmjetme dhe të MSA (pasi të hyjë në fuqi);
- Përafrim i legjislacionit me *acquis* dhe vëmendje e veçantë ndaj kapaciteteve për të zbatuar legjislacionin e përafruar.;
- Përmirësim i mëtejshëm i kapaciteteve administrative për të drejtuar dhe zbatuar proceset e sipërpërmendura.

Në mbështetje të këtyre faktorëve, qasja e politikës do të përmirësohej ndjeshëm me ndërmarrjen e një dialogu të mirë-strukturuar – pra jo thjesht fushata informimi, por një marrëdhënie partneriteti – me aktorë të rëndësishëm jo-publikë (biznesi, shoqëria civile, grupet e interesit, shoqëria akademike etj).⁴

Ndërkohë që vlerësimi i duhur i zhvillimeve të brendshme kryesore mbetet thelbësor për një aplikim anëtarësimi të suksesshëm, *dinamika e jashtme* përbën një tjetër element i cili ndikon në shanset për sukses. Duke pasur parasysh se kemi të bëjmë me një vendim politik të vendeve anëtare të BE në lidhje me aplikimin për anëtarësim, është e rëndësishme të sigurohemi se konteksti në të cilin merret ky vendim të jetë i përshtatshëm për të siguruar një rezultat të favorshëm.

Në këtë kuptim, duhet të kemi parasysh se gjashtë valët e zgjerimit kanë ndikuar në funksionimin e BE 27 si edhe në zgjerimin e mëtejshëm të tij. Megjithëse analizat e vlerësimit të hershëm të ndikimit sugjerojnë se vendim-marrja në institucionet kryesore të BE nuk është vështirësuar nga zgjerimi i 2004ës dhe 2007ës, vështirësitë e shfaqura gjatë tentativave për të arritur një pozicion të përbashkët në politikën e BE, veçanërisht në fushën e marrëdhënieve të jashtme (psh. Rusia, Kosova), si edhe në zhvillimin dhe zbatimin e legjislacionit europian, mund të shpjegohen kryesisht si rezultat i “vështirësive institucionale”. Për më tepër, me zgjerimin e vitit 2004 dhe me atë që nga shumë prej vendeve anëtare shihet si anëtarësim i parakohshëm i Bullgarisë dhe Rumanisë në 2007, publiku dhe elitat politike në disa vende anëtare duket se vuajnë pasojat e dy proceseve: ndikimi i dy valëve të fundit të zgjerimit; dhe “frika e zgjerimit” – prospektet për zgjerim të mëtejshëm të BE, veçanërisht drejt Turqisë. Që prej votës “kundër” në Francë dhe Holandë ndaj ratifikimit të Kushtetutës Europiane, planet e zgjerimit të BE hynë në një debat akoma më të ashpër midis grupeve rivale të vendeve anëtare të cilët nuk bien dakord mbi synimet afatgjata të Bashkimit, formën institucionale dhe kufijtë përfundimtarë të tij. Edhe pse Traktati i Lisbonës u dha fund përkohësisht debateve politike mbi reformën institucionale të BE, ky dokument nuk arriti të bashkojë në një të vetëm vizionet e ndryshme mbi madhësinë dhe formën e ardhshme të Unionit. Për më tepër, vota kundër e Irlandës ndaj Traktatit të Lisbonës ka vënë në pikëpyetje fatin e tij (ose të datës së hyrjes në fuqi të tij). Duket se institucionet e BE do të duhet të “mbijetojnë” me kuadrin e vjetër institucional edhe pas zgjedhjeve për Parlamentin Europian në Qershor 2009.

Pavarësisht pasigurive në lidhje me zgjerimin e BE, Komisioni vazhdon të theksojë se ky nuk është dhe nuk duhet të jetë fundi i rrugës së zgjerimit. Arsyeja për këtë është e thjeshtë. BE ka filluar tashmë negociatat e anëtarësimit me Turqinë dhe Kroacinë, ndërsa i ka caktuar statusin e vendit kandidat Maqedonisë. Shqipërisë, Bosnjë-Hercegovinës, Malit të Zi, Serbisë (dhe në

⁴ Duket se mbështetja e shqiptarëve për anëtarësimin në BE do të bazohet në mbetet e lartë edhe në vitet në vijim. Për këtë, përpjekjet e qeverisë, politikës në përgjithësi dhe shoqërisë civile duhet të vazhdojnë të promovojnë një debat të mire-informuar, veçanërisht në lidhje me çështje të stadi aktual dhe sfidave të së ardhmes në procesin e integritimit europian.

mënyrë indirekte edhe Kosovës, megjithse kjo në kohën kur ende konsiderohej si pjesë e Serbisë) u është premtuar perspektiva e anëtarësimit dhe konsiderohen si vende potencialisht kandidatë (përveç Kosovës). Ndërsa Serbisë i është “premtuar” statusi kandidat në vitin 2009 dhe me Malin e Zi i cili do të shpallë ofertën e vet për anëtarësim rreth të njëjtës periudhë, duket se BE do të grupojë këto vende së bashku me aplikimin e Shqipërisë gjatë vitit 2009. Në këtë kontekst, një nivel i kënaqshëm koordinimi midis Tiranës, Beogradit dhe Podgoricës do të jepte një mesazh të fuqishëm për Brukselin dhe do të rriste shanset për procesim të shpejtë të aplikimit.

Sa më sipër, është e qartë se përcaktimi i periudhës në të cilën do të dorëzohet aplikimi i Shqipërisë duhet të bazohet në një *analizë të ekuilibruar* të dinamikës së brendshme dhe të jashtme në lidhje me procesin e integritimit në BE. Kjo analizë përbën të vetmin instrument realist për të identifikuar një qasje të favorshme për “PRO-të dhe KUNDËR”, jo vetëm në vendin aplikant por edhe tek vendet anëtare, institucionet e BE dhe aktorët e tjerë me ndikim. Kjo gjithashtu do të shmangte marrjen e vendimeve të shpejtuara për aplikimin si edhe vonesat e panevojshme në procesimin e tij.

1.3. Aplikim nën Presidencat franceze dhe suedeze - “Kurthet” e entuziazmit të tepruar dhe të mungesës së besimit tek vetvetja

Pavarësisht se ky skenar tashmë është pak i mundshëm – me vetëm dy muaj nga përfundimi i Presidencës franceze dhe me një mungesë thuajse të plotë të debatit mbi aplikimin për anëtarësim – është e rëndësishme të kuptojmë pse ky opsion ishte jo-realist edhe në kohën kur u sugjerua në fillim të këtij viti (Mars 2008). Siç u përmend edhe më sipër, progresi i vendit në reformat kyçe do të jetë vendimtar për çdo lloj ndryshimi (të statusit) në kuadër të integritimit në BE. Një listë e shkurtër e këtyre reformave do të përfshinte të paktën: përfundimin e reformës elektorale (përfshirë kartat e reja të identitetit); zgjedhje parlamentare në përputhje me standardet ndërkombëtare; reformë konsensuale e gjyqësorit; dhe rezultate në masat kundër korrupsionit.

Në krahun e BE, një aplikim për anëtarësim nën Presidencën Franceze me shumë gjasa do të ishte kaluar në heshtje deri pas zgjedhjeve parlamentare të Qershorit 2009 në vend, për të shmangur çdo lloj keq-përdorimi (për qëllime elektorale) të reagimit eventual të Këshillit në lidhje me aplikimin. Nga ana tjetër, një qasje e tillë “e heshtur” do të ishte po aq e dëmshme në rast se do të shfrytëzohej nga aktorët politikë gjatë fushatës elektorale. Një tjetër argument, i cili do të konfliktonte direkt korrektësinë dhe vetë shanset për një procesim të shpejtë të aplikimit për anëtarësim, është edhe gatishmëria e administratës publike për tu përballur me procesin e përgjigjes së *pyetësorit* të Komisionit në një vit elektorale. Ndërsa cilësia e përgatitjeve dhe përpjekjeve për këtë proces mbetet jo e “dyshimtë”, ajo që është e sigurt në këtë pikë është fakti se këto plane do të ndikojnë negativisht në perceptimin mbi Shqipërinë si një partner serioz në marrëdhëniet me BE. Kjo nga ana tjetër do të sillte pengesa edhe për përpjekjet për të siguruar mbështetje tek vendet anëtare dhe tek Parlamenti European.⁵

Si rrjedhojë, një aplikim gjatë Presidencës franceze vetëm do ta kishte dëmtuar procesin dhe sigurisht që nuk do ta kishte përshpejtuar procesimin e aplikimit. Në rastin më të mirë kjo lëvizje do të impononte të njëjtin ritëm si në rastin kur aplikimi do të bëhej nën Presidencën çeke. Në

⁵ Këto janë vetëm një pjesë e arsyeve që kundërshtojnë opsionin e dorëzimit të aplikimit gjatë Presidencës franceze.

rastin më të keq, kjo do të rezultonte në një proces të vonuar të cilit do t'i mungonte perspektiva e qartë e kuadrit kohor të aplikimit – çka përbënte edhe “frikën” kryesore të mbështetësve të skenarit francez.⁶

Nga ana tjetër, as vendimi për të aplikuar gjatë Presidencës suedeze nuk duket i bazuar në një analizë të ekuilibruar të faktorëve të brendshëm dhe të jashtëm me ndikim në këtë hap të procesit të integritimit në BE të Shqipërisë. Ndërsa aplikimi nën Presidencën franceze i përgjigjet kryesisht nevojave dhe ambicieve të brendshme për një proces të përshpejtuar të anëtarësimit, skenari i aplikimit nën Presidencën Suedeze duket se kushtëzohet ndjeshëm nga faktorët e jashtëm. Sigurisht që asnjë vend aspirant për anëtarësim në BE nuk mund t'i lejojë vetes një qasje pasive në lidhje me aplikimin për anëtarësim (si edhe gjatë negociatave të anëtarësimit). BE nuk ka ftuar asnjëherë ndonjë vend që të aplikojë për anëtarësim dhe nuk pritet që ta bëjë këtë në të ardhmen. Ndaj i mbetet vendit aplikant që të marrë një qasje aktive për të bindur BE nëpërmjet provave konkrete se është i gatshëm të përballojë detyrimet dhe sfidat e fazës vijuese.

Problemi kryesor i planeve për të aplikuar gjatë Presidencës suedeze ka të bëjë me faktorin kohë. Më saktë, aplikimi i Shqipërisë do të vonohej jo vetëm për shkak të zgjedhjeve parlamentare, por edhe për shkak të zgjedhjeve të Parlamentit Europian dhe të procedurës së emërimit të Komisionit Europian. Mungesa e aplikimit të Shqipërisë si një çështje e axhendës suedeze të presidencës do t'i kushtonte vendit të paktën edhe një mandat shtesë të Presidencës në fazën fillestare (dorëzimi i aplikimit) si edhe një vit më shumë në fazën finale (vendimi për të dhënë statusin e vendit kandidat).

Si rrjedhojë, Presidencat franceze dhe suedeze si skenare pozitive për aplikimin e Shqipërisë shfaqin dy probleme kryesore – i pari me mungesën e rezultateve konkrete (në aspektin e brendshëm); dhe i dyti me mungesën e besimit (qasje pasive) çka mund të çojë në ritme të ulëta të integritimit.

1.3. Të bësh zgjedhjen e duhur: Një aplikim për anëtarësim nën Presidencën çeke

Analiza e mësipërme deri tani ofroi argumente të cilat pjesërisht dhe në mënyrë indirekte mbështesin rekomandimin e këtij *policy brief* – gjysma e parë e vitit 2009 është momenti i duhur për të dorëzuar aplikimin e Shqipërisë për anëtarësim në BE. Në fund të fundit, dy “të gabuara” nuk sjellin domosdoshmërisht një “të saktë”. Le të shohim tani përse skenari i fundit është jo vetëm i favorshëm por edhe një opsion realist për të patur një rezultat pozitiv dhe të shpejtë.

Dorëzimi i aplikimit për anëtarësim nën Presidencën Çeke do tu përgjigjej mesë miri shqetësimeve në lidhje me gatishmërinë e vendit për këtë stad dhe rezultatet konkrete të arritjeve (analiza e faktorëve të brendshëm), si edhe atyre në lidhje me dinamikën e BE dhe qendrimin

⁶ Në fakt, një nga shqetësimet kryesore të mbështetësve të “skenarit francez” është shmangia e vonesave në procesin e aplikimit dhe veçanërisht, e grupit të Shqipërisë me vendet më pak të avancuara të Ballkanit Perëndimor (Bosnjë-Hercegovina dhe Kosova). Ndërkohë që kjo vështirë se mund të justifikohet nën opsionin e dytë (aplikim nën Presidencën çeke) duke marrë të mirëqenë progresin e reformave të PSA në vend, ky shqetësim mund të provohet pjesërisht si i vërtetë në realitet në rast se aplikimi bëhet nën Presidencën suedeze (dhe në rast se performanca e procesit të integritimit nuk është e kënaqshme).

ndaj procesit të integritit të Shqipërisë (analiza e faktorëve të jashtëm). Duhet theksuar gjithashtu se Këshilli do të presë përfundimin e zgjedhjeve parlamentare para se të ndërmarrë ndonjë veprim në lidhje me aplikimin, pra t'i kërkojë Komisionit të përgatisë *avis*. Deri atëherë, Shqipëria duhet të ofrojë rezultate konkrete në fushat kryesore të reformave të cilat konsiderohen si thelbësore për procesin e integritit europian. Për më tepër, kjo rrethanë do t'i lejonte Qeverisë shqiptare dhe veçanërisht Ministrisë së Integritit Europian të zhvillonin strukturat institucionale dhe të finalizonin kuadrin administrativ për *pyetësorin* e Komisionit, dhe më pas, për negociatat e anëtarësimit.

Siç u theksua më sipër, progresi në fushat më problematike – si reforma e kodit elektoral, zgjedhje parlamentare në përputhje me standardet ndërkombëtare, reformë konsensuale e gjyqësorit, rezultate në luftën kundër korrupsionit dhe krimin të organizuar – do të përbëjë faktorin kryesor që do të ndikojë qasjen e BE dhe vendimin në lidhje me aplikimin për anëtarësim. Në këtë pikë, minimumi i kushteve që duhet të plotësojë Shqipëria për të siguruar procesimin e aplikimit nën Presidencën suedeze padyshim që do të përfshinte progres në kodin elektoral, zgjedhjet parlamentare, reforma konsensuale e gjyqësorit, masat kundër korrupsionit dhe krimin të organizuar. Ndërkohë që është mjaft e rëndësishme (për vetë aplikimin) të demonstrohen rezultate konkrete në këto fusha brenda vjeshtës së 2009, Shqipëria duhet të sigurojë gjithashtu edhe një vlerësim pozitiv të progres raporteve të Komisionit në 2008ën dhe 2009ën.

Në planin e analizës së faktorëve të jashtëm, aplikimi i vendit për anëtarësim në BE duhet gjithashtu të marrë në konsideratë edhe fokusin (axhendën) e Presidencës respektive, mundësitë, kapacitetet dhe gatishmërinë e sa për të pronësuar procesin e aplikimit të Shqipërisë. Në këtë kontekst, prioritetet e programit të Presidencës çeke⁷ shfaqen më mirë të fokusuar tek marrëdhëniet e BE me Ballkanin perëndimor sesa axhenda franceze⁸, e cila deri tani i është përkushtuar prioritetëve të tjera (ratifikimi i Traktatit të Lisbonës, roli i BE në botë, dhe së fundi, kriza financiare globale). Duke pasur parasysh pozitën dhe kapacitetet e Presidencës çeke (e cila e merr për herë të parë kryesimin e BE) nuk priten zhvillimet të rëndësishme në lidhje me aplikimin e Shqipërisë për anëtarësim. Megjithatë, dorëzimi i aplikimit nën këtë Presidencë në tre-mujorin e parë të 2009ës, jo vetëm që do të mundësojë futjen e çështjes në axhendën e Këshillit, por do të ndihmojë Presidencën suedeze të ri-thekesojë prioritetet e axhendës⁹ së vet në lidhje me marrëdhëniet e BE me fqinjët juglindorë, çka do të shmangte vonesat në fazën pasuese, të cilat u përmendën më sipër.

Në një situatë kur janë plotësuar të gjitha kushtet (e brendshme dhe të jashtme) për aplikimin nën Presidencën çeke, afatet kohore për secilën fazë dhe kuadri kohor i procesit për të cilin vendi duhet të angazhohet, do të përfshinin:

Arritja e një konsensusi të gjerë politik në vend (për aplikimin)	Para fundit të 2008
Përgatitja dhe dorëzimi i aplikimit për anëtarësim	Mars - Prill 2009
Këshilli i kërkon Komisionit të përgatisë <i>avis</i>	Tetor ose Dhjetor 2009
Procesi i përgjigjes ndaj Pyetësorit të Komisionit	2010
Komisioni i dorëzon <i>avis</i> pozitiv Këshillit	Fundi i 2010 ose fillimi i 2011
Vendim i Këshillit që jep statusin e vendit kandidat	Mesi i 2011
Hapja e negociatave të anëtarësimit	Fundi i 2011 ose fillimi i 2012

⁷ Për më tepër: http://www.vlada.cz/assets/en/eu/mvez/predsednictvi/cz_pres_priorities_-_oct_07.pdf.

⁸ Për më tepër: http://www.ue2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/ProgrammePFUE/Programme_EN.pdf.

⁹ Për një përshkrim të shkurtër të temave kryesore të Presidencës suedeze shih website-in zyrtar të Qeverisë suedeze: <http://www.regeringen.se/sb/d/10302/a/112407>.

Është e rëndësishme të theksohet se qasja që duhet të aplikojë Shqipëria dhe masat që duhet të ndërmarrë për një process efikas duhet të udhëhiqen nga një qëllim ambicioz, por gjithashtu realist – hapje e negociatave për anëtarësim brenda vitit 2012. Një pozicion i qartë i aktorëve politikë shqiptarë për datën e hapjes së negociatave do të forconte profilin e vendit si një partner serioz i cili është i angazhuar thellësisht për të përshpejtuar procesin e integritit në BE. Për këtë qëllim, dorëzimi i aplikimit nën Presidencën çeke vetëm pjesërisht do të ndihmonte në përmbushjen e këtij qëllimi, i cili do të varet kryesisht nga progresi i arritur dhe rezultatet konkrete.

II. DREJT FAZËS VIJUESE - REKOMANDIME

Në mënyrë që të realizohet skenari i propozuar nga ky dokument politikash, ka një numër masash kyçe të cilat duhen hartuar dhe zbatuar brenda afateve të qarta kohore. Qëllimi kryesor i vendit në këtë fazë nuk duhet të kufizohet tek aplikimi i i tillë. Përkundrazi, caktimi i afateve të qarta kohore për procesin e pas-aplikimit dhe angazhimi për të përmbushur detyrimet përkatëse përbëjnë elementin kryesor i cili duhet të udhëheqë procesin në tërësi.

Pra, për të siguruar hapjen e negociatave të anëtarësimit brenda vitit 2012, vendit i duhet:

1. Në fazën e aplikimit për anëtarësim:

- ❖ Të sigurojë progres të prekshëm në fushat kryesore të reformës:
 - a. Finalizimi i kodit elektoral
 - b. Finalizimi i procesit të dokumenteve të identitetit
 - c. Mbajtja e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme (zgjedhjet parlamentare 2009) në përputhje me standardet ndërkombëtare
 - d. Finalizimi i reformës konsensuale të gjyqësorit
 - e. Progres i mëtejshëm në luftën kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar
- ❖ Të përmirësojë kapacitetet administrative dhe të ngrejë infrastrukturën institucionale për procesimin e Pyetësorit të Komisionit Europian
- ❖ Progres në zbatimin e Marrëveshjes së Ndërmjetme dhe të MSA (pasi të hyjë në fuqi)
- ❖ Të zhvillojë një tur diplomatik për të lobuar mbështetësit e aplikimit (si edhe oponentët e tij) midis vendeve anëtare të BE dhe për të promovuar Shqipërinë si një shembull pozitiv të Procesit të Stabilizim Asocimit

2. Në fazën pas aplikimit për anëtarësim

- ❖ Të sigurojë progress të mëtejshëm në zbatimin e MSA
- ❖ Të tregojë rezultate konkrete në fushat problematike (korrupsioni, krimi i organizuar, menaxhimi i kufijve, emigracioni ilegal, zhvillimi ekonomik etj.)
- ❖ Konsolidimi i kapaciteteve administrative si në nivel qendror ashtu edhe në atë lokal

Të sigurojë ritme pozitive të reformave në fusha të tjera të rëndësishme (pjesë e kriterit politik dhe ekonomik, dhe në standardet europiane).

III. ANEKSE

Aneksi I – Aplikimi për anëtarësim në BE: Procedura dhe praktika

Nuk ekziston një format standart i veçantë për aplikim. Kërkesa kryesore është një letër zyrtare që deklaron qartë kërkesën e vendit aplikant për tu anëtarësuar në BE, dëshirën për të përmbushur të gjitha kriteret e anëtarësimit dhe qëllimin e tij për të zbatuar detyrimet përkatëse që rrjedhin nga anëtarësimi në BE. Shembull i një aplikimi të tillë mund të jetë një letër nga Kryetari i Qeverisë drejtuar Kryetarit të Këshillit të Ministrave të BE-së duke shprehur dëshirën e shtetit për t'u bërë Shtet Anëtar i BE-së ose një aplikim që përfshin disa lloje memorandumesh në të. Në këtë rast, letra përshkruan bazat historike, kulturore, politike, ekonomike dhe sfera të tjera që i përkasin familjes europiane, karakterizon sukseset e vendit në implementimin e reformave gjatë viteve të fundit, etj. Zakonisht shtetet më të përgatitura për t'iu bashkuar BE-së dorëzojnë letra të shkurtra ndërkohë që shtetet më pak të përgatitura bashkangjisin memorandume të hollësishëm.

Procedura e aplikimit për anëtarësim në BE është e bazuar mbi legjislacionin dhe ndarjen e kompetencave, si përbrenda shtetit aplikant ashtu edhe BE-së. Përbrenda shtetit aplikant duhet kërkuar miratimi parlamentar për një propozim të bërë nga qeveria për të aplikuar për anëtarësim në Bashkimin European. Aplikimi duhet të dorëzohet nga Kryetari i Qeverisë së “aplikantit për anëtarësim në BE” (termi “aplikant” duhet të dallohet nga termi “kandidat” derisa të dalë vendimi zyrtar nga Këshilli European) në emër të Kryetarit të Këshillit të Ministrave, Ministri i Punëve të Jashtme i Vendet Anëtar i cili mban Presidencën e BE-së në kohën e aplikimit.

Mbasi merret aplikimi, Presidenca e BE-së shtron si çështje në axhendën e Këshillit për Çështje të Përgjithshme dhe Marrdhënie me Jashtë në një prej takimeve të tij, si dhe në atë të komisionit (eve) të lidhura – në rastin e Ballkanit Perëndimor: COWEB. Nuk ka një periudhë kohore të përcaktuar midis dorëzimit të aplikimit dhe konsiderimit të tij nga Këshilli, por për të përjashtuar mundësinë që aplikimi të lihet Presidencës tjetër, shtetit aplikant i këshillohet që të dorëzojë aplikimin në fillimin e një Presidence të re. Sipas procedurës vendim – marrëse të brendshme, Këshilli pasi konsideron aplikimin duhet t'i kërkojë Komisionit European dhe Parlamentit European të shprehin opinionin e tyre për këtë çështje.

Komisioni European duke patur një pozicion kyç, përgatit *opinionin* e tij (të njohur me termin francez “avis”) në një periudhë një vjeçare, duke mbajtur konsultime të ngushta jozyrtare me shtetet e BE-së me influencën më të madhe dhe që tregojnë interes në këtë çështje. Është llogaritur që opinionin e Komisionit, që formalisht është i pavarur nga ai i Vendeve Anëtare, ndjek mbi të gjitha pozicionin Frango – Gjerman, si dhe atë të Elitave të veçanta politike dhe burokratike të Brukselit.

Parlamenti European shpreh aprovimin ose mospranimin e aplikimit në të ashtuquajturën “procedura e miratimit”. Nëse PE nuk aprovon aplikimin, atëherë bllokohet shqyrtimi i tij i mëtejshëm. Duke iu referuar pozicionit zyrtar të të dy institucioneve të BE-së, Këshilli e konsideron përsëri aplikimin dhe miraton vendimin e tij. Zakonisht, një vendim i tillë përpunohet gjatë pragut të një samiti të Këshillit European dhe përfshihet në Përfundimet e Presidencës së BE-së të miratuar gjatë samitit.

Aneksi II – Koha e duhur për aplikim: Eksperiencat e dobishme

Duke paraprirë përgjigjen e mundshme të BE-së për aplikimin e ardhshëm për anëtarësim të Shqipërisë, shembujt më të dobishëm për tu konsideruar janë si më poshtë:

Vendet e EQL (Europiane Qëndrore dhe Lindore) dorëzuan aplikimet e tyre për anëtarësim në BE gjatë periudhës 1994 – 1996. Kjo ndodhi pasi samiti i Këshillit Europian në Kopenhagen në 1993 miratoi një vendim themelor që “ato shtete të EQL që dëshironin ti bashkoheshin BE-së mund ta bëjnë” mbi bazat politike, ekonomike dhe kriteret institucionale të përcaktuara gjatë samitit (të ashtuquajturat “kriteret e Kopenhagenit”). Duke dorëzuar aplikimet e tyre, vendet EQL deklaruan zyrtarisht dëshirën e tyre për tu anëtarësuar në BE dhe i kërkuan BE-së të konsiderojë zyrtarisht kandidaturat e tyre. Polonia, për shembull, nënshkroi Marrëveshjen Europiane në bashkëpunim me BE-në më 16 Dhjetor 1991. Marrëveshja Europiane hyri në fuqi më 1 Shkurt 1994. Më 5 Prill 1994 Republika Polake paraqiti aplikimin e saj për anëtarësim në BE. Këshilli i BE-së i bëri thirrje Komisionit Europian për të shprehur opinionin e tij mbi aplikimin polak më 18 Prill 1995. Komisioni Europian shpalli *avis-in* e tij të favorshëm më 15 Korrik 1997. Vendimi përfundimtar mbi aplikimet e vendeve EQL u miratua në Dhjetor 1997 në Luksemburg, ku Këshilli Europian njohu të 10 vendet e EQL, Maltën dhe Qipron si candidate për anëtarësim dhe rekomandoi të lançonte negociatat e hyrjes me gjashtë (6) prej tyre. Gjashtë të tjerëve iu rekomandua të intensifikonin reformat për të përmbushur kriteret e Kopenhagenit për anëtarësim në BE. Samiti i Këshillit Europian në Helsinki në 1999 miratoi vendimin për të filluar negociatat me vendet e tjera të EQL –së dhe i dha statusin e vendit kandidat Turqisë. Nëse në rastin e Polonisë aplikimi u dorëzua dy muaj pasi hyri në fuqi Marrëveshja Europiane, në rastet e tjera ishte ndryshe. Duhet të theksohet se dorëzimi zyrtar i aplikimit nuk parashikon domosdoshmërisht firmosjen e tij ose hyrjen në fuqi të Marrëveshjeve Europiane ose marrëveshjeve të tjera në bashkëpunim me BE-në. Shembujt të vendeve që kanë marrë anëtarësimin në BE pa ndonjë marrëveshje të tillë (Austria) thjesht konfirmojnë faktin se pranueshmëria e kandidaturave të vendeve është dëshira politike e Shteteve Anëtare të BE-së.

Përvoja e **Kroacisë** është krejtësisht e ndryshme nga grupi i mëparshëm i vendeve por është mësimdhënëse për Shqipërinë. Si Shqipëria edhe Kroacia ishte e përfshirë në Proçesin e Stabilizim Asocimit (PSA) vetëm si një “kandidat potencial”. Si vendet e tjera të PSA-së, Kroacia iu ofrua perspektiva e përfundimit të një Marrëveshje Stabilizim Asocimi (MSA) e cila, pasi të ishte ratifikuar plotësisht, do të implementohej – pjesërisht (p.sh për dispozitat tregtare) – nga një Marrëveshje e Ndërmjetme. Sidoqoftë, autoritetet kroate miratuan një vendim politik për tu përpjekur për anëtarësim në BE veçmas nga vendet e tjera të PSA-së, në një tentativë për të kapërcyer rradhën dhe për të hyrë në valën e zgjerimit bashkë me Bullgarinë dhe Rumaninë. Kroacia shpalli madje dhe vendimin e saj për të dorëzuar aplikimin për anëtarësim dhe për të mos firmosur MSA-në, sepse i duhej dhënë një Marrëveshje Europiane. Reagimi i Komisionit për këtë sugjerim ishte negativ dhe Kroacia u nxit të evitonte veprime të tilla. Edhe zyrtarisht, përfaqësuesit e BE-së paralajmëruan autoritetet kroate se “aplikimi dorëzohet vetëm një herë dhe nëse ju insistoni për ta dorëzuar më herët sesa momenti kur te jeni gati për të, aplikimi mund të refuzohet, duke sjellë pasoja negative për integrimin Europian të Kroacisë”. Përfundimisht, Kroacia e nënshkroi MSA-në e saj më 29 Tetor 2001. MSA-ja hyri në fuqi më 1 Shkurt 2005. Pavarësisht qëndrimit negativ të Komisionit Europian dhe të disa prej Shteteve Anëtare, Kroacia e dorëzoi aplikimin e saj për anëtarësim në 21 Shkurt 2003, duke lobuar njëkohësisht si në Bruksel si dhe në kryeqytetet e Shteteve Anëtare, në një përpjekje për të marrë një përgjigje pozitive nga Këshilli i Ministrave.

Aneksi III – Procesi i negociatave të anëtarësimit: Rasti i Kroacisë

Më 14 Prill 2003, Këshilli i BE-së mori në konsideratë aplikimin dhe i kërkoi Komisionit European të pregatiste *avis-in* e tij. Më 10 Korrik 2003, Komisioni dërgoi një **pyetësor** me 4560 pyetje në Zagreb. Kroacia dorëzoi përgjigjet e saj me mundim pas tre muajsh, më 9 Tetor 2003. Komisionit European iu deshën gjashtë muaj të tjerë para se të shpallte *avis-in* e tij pozitiv më 20 Prill 2004. Gjatë atyre gjashtë muajve, Komisioni kërkoi sqarime mbi shumë pyetje të cilave administrata kroate u kishte dhënë përgjigje të turbullta ose në mënyrë evazive.

Ia vlen për tu përmendur se në kohën e **opinionit** pozitiv të tij, Komisioni European e konsideroi Kroacinë si një vend që nuk përmbushte kriteret politike në përgjithësi. Kroacia u njoh si një demokraci aktive me institucione të qëndrueshme që garantojnë demokracinë dhe pa probleme të rëndësishme në fushën e të drejtave themelore të njeriut. Megjithatë, disa përmirësime të veçanta kerkoeshin akoma: kthimi i refugjatëve, reforma gjyqësore konsensuale, lufta kundër korrupsionit, mbrojtja e minoriteteve etnike, etj. Ekonomikisht, Kroacia konsiderohej si një ekonomi tregu aktive në gjëndje për të funksionuar përbrenda sferës së konkurrencës të BE-së. Përfundimisht, Komisioni European ishte i kënaqur që Kroacia kishte kapacitetet për të punuar drejt përmbushjes së obligimeve të kërkuara për anëtarësim në BE.

Në *avis-in* e tij, Komisioni European i propozoi Këshillit të Ministrave ti ofronin **statusin e vendit kandidat** Kroacisë dhe të fillonin negociatat për hyrjen në BE. Njëkohësisht, Komisioni propozoi që Kroacisë ti ofrohej asistencë e plotë para aderimit, si financiare dhe teknike (e fundit për **screening** (egzaminimin) e legjislacionit të saj). Më 18 Qershor 2004, Këshilli European vendosi të ndiqte *avis-in* pozitiv të Komisionit mbi aplikimin për anëtarësim të Kroacisë dhe dhënien e statusit të vendit kandidat, në këtë mënyrë duke i ofruar asistencë financiare dhe teknike më të madhe.

Në samitin e Brukselit në Dhjetor 2004, Këshilli European i kërkoi Këshillit të Ministrave të bjerë dakort për një **kuadër negociatash për aderim** me një pikësynim për të hapur negociatat e aderimit me Kroacinë më 17 Mars 2005, në mënyrë të tillë që të shpërbleheshin përgatitjet e vazhdueshme të Kroacisë për anëtarësim në një datë të përcaktuar për të filluar bisedimet e aderimit. Sidoqoftë, kjo mundësi ishte subjekt i një kushti të prerë: bashkëpunim i plotë dhe i qartë me Gjykatën Nderkombëtare të Krimeve në ish-Jugosllavi (ICTY). Kroacisë iu dhanë ekzaktësisht tre muaj kohë për të arrestuar dhe ekstraduar të akuzuarin e kohërave të luftës Gjeneral Ante Gotovina.

Pavarësisht nga lobimi i fortë njëmbëdhjetëorësh i bërë nga Kroacia për të parandaluar pasojat e dështimit të saj për të arrestuar dhe ekstraduar Gotovinën, “mungesa e një marrëveshjeje të përbashkët” midis 25 Shteteve Anëtare të BE-së mbi çështjen e bashkëpunimit të plotë me ICTY e detyroi Këshillin në marrjen e një vendimi të paprecedent për të shtyrë fillimin e bisedimeve për anëtarësim. Sidoqoftë, Këshilli u tregua i kujdesshëm për të nënvizuar se hyrja në negociata me Kroacinë mund të hapej sa më shpejt që të kishte prova se Kroacia po bashkëpunonte plotësisht me Gjykatën. Për të provuar pikëpamjen e tij, por pa ofruar një zgjidhje të parakohshme të këtij ngërçi, Këshilli miratoi një mandat negociues për Komisionin dhe krijoi një ekip pune të veçantë për të monitoruar bashkëpunimin e Zagrebit me ICTY.

Disa orë para takimit vendimtar “të zgjerimit” të Këshillit të Ministrave më 3 Tetor 2005 në Luksemburg, ekipi i punës dha opinionin e tij pozitiv pasi ishte informuar nga Shefi i Prokurorisë së ICTY se, pavarësisht nga fakti se Gotovina ishte i lirë, Kroacia po “bashkëpunonte plotësisht” me Gjykatën. Duke i kushtuar vëmendje përkushtimit të Kryeministrit kroat se bashkëpunimi i plotë do të vazhdojë derisa të shkonte në Hagë dhe i akuzuari i fundit, për aq kohë sa nevojitej nga ICTY, Këshilli i Ministrave përfundoi se Kroacia kishte përmbushur kushtin e vonuar për të

filluar negociatat e aderimit. Menjëherë mbas vendimit politik nga Këshilli i BE-së, u mbledh **Konferenca Ndërqeveritare bilaterale mbi aderimin**. Në këtë mënyrë, negociatat e aderimit u hapën formalisht më 3 Tetor 2005, në sesionin e parë të ICG-së midis Shteteve Anëtare të BE-së dhe Republikës Kroate. Në këtë takim të parë, u shkëmbyen Pozicionet e Përgjithshme të Bashkimit European dhe Kroacisë.

Hapja formale e procesit të negociatave u pasua nga një përmbledhje analitike dhe vlerësim i shkallës së harmonizimit të legjislacionit kombëtar me *acquis*-in e BE-së, të njohur si “screening”. Qëllimi kryesor i procesit të *screening* është të përcaktojë diferencat që ekzistojnë midis legjislacionit kombëtar dhe *acquis*-it për çdo kapitull me të cilin legjislacionit kombëtar i nevojitet të harmonizohet në datën e aderimit. Mbi bazën e analizave të përçuara, vendit kandidat i nevojitet të deklarojë nëse do të jetë i zoti të harmonizojë plotësisht legjislacionin kombëtar me *acquis*-in në kapituj individualë ose nëse do t’i nevojiten periudha tranzicioni për të përfunduar harmonizimin me, dhe implementimin e, *acquis*-it. *Screening* përcillet individualisht për çdo kapitull. Kohëzgjatja e procesit të *screening* për kapituj individualë varet nga madhësia dhe sasia e *acquis*-it për kapitullin respektiv dhe mund të zgjasë nga një ditë në disa javë. Përgjithësisht, procesi i *screening* zgjat për një vit.

Pasi të përfundojë *screening*, vendimi mbi hapjen e **negociatave për kapituj individualë**, në varësi të gadishmërisë të vendit kandidat, merret nga Vendet Anëtare përbrenda Këshillit të Ministrave. Me hapjen e negociatave për kapituj individualë, fillon faza e pavarur e negociatave. Gjatë kësaj faze, subjekt i negociatave është një grup kushtesh në bazë të të cilave vendi kandidat do miratojë dhe implementojë *acquis*-in e kapitullit respektiv, duke përfshirë këtu *periudhat e tranzicionit* të cilat mund ti ketë kërkuar vendi kandidat.

Negociatat udhëhiqen në bazën e pozicioneve negociuese të Shteteve Anëtare të BE-së dhe vendit kandidat. Këto pozicione janë përgatitur për çdo kapitull negociues pas rezultatit të *screening*. Mbas rishikimit të procedurave nga Këshilli European në Dhjetor 2004, pozicioni negociues i Shteteve Anëtare mund të përmbaj para-kushte në hapjen *dhe/ose* mbylljen e kapitujve individualë - të ashtuquajturat *benchmarks (etapa)*. Ndërkohë që Kroacia është në rrugën e duhur në procesin e negociatave, megjithatë kishte nderin e keq të ishte vendi i parë kandidat që përjetoi sikletin e procedurës së rishikuar për negociatat e aderimit: Sllovenia bllokoi përkohësisht hapjen e negociatave BE-Kroaci mbi kapitullin e ardhshëm të legjislacionit të BE-së duke mos dhënë aprovimin e saj për një raport *screening* të Komisionit European mbi nivelin e përputhjes së legjislacionit kroat për peshkimin me *acquis*. Sllovenia argumentoi se Kroacia kishte dështuar në implementimin e marrëveshjes kufitare bilaterale mbi bazat e të cilës peshkatarët slloven (që punojnë nga brigjet e Piranit, dalja e vetme e Sllovenisë në det dhe objekt i një mosmarrveshje midis dy shteteve që prej shkëputjes së tyre nga SFRY më 1991) duhet të gëzojnë të drejtat e tyre për kalim përmes ujrave kroate. Bllokimi i Sllovenisë shërbeu si një alarm për të rritur ndërjegjesimin e anëtarëve të BE-së mbi konfliktet e këtij vendi për kufijtë tokësor dhe detar me Kroacinë dhe për të paralajmëruar këtë të fundit për zgjidhjen e çështjes ose të rrezikonin një ndërprerje reale të procesit të negociatave të aderimit.¹⁰

¹⁰ Megjithatë, shumë më serioz, ishte vendimi i Këshillit për Çështjet e Përgjithshme dhe Mardhëniet me Jashtë në Dhjetor 2006 ku “Vendet Anëtare brenda Konferencës Ndërqeveritare nuk do të vendosin për hapjen e kapitullit që mbulon fushat e politikës që kanë të bëjnë me kufizimet kundrejt Turqisë për çështjet e Republikës së Qipros deri sa Komisioni të verifikojë që Turqia ka përmbushur premtimet që kanë të bëjnë me Protokollin e Aderimit” p.sh. duke hapur portet dhe aeroportet e saj ndaj anijeve dhe avioneve Greko Qipriote. Me një lëvizje të paprecedentë në historinë e politikave të Zgjerimit, tetë kapituj u pezulluan: lëvizja e lirë e mallrave (Kapitulli 1), e drejta për të ngritur biznese dhe liria për të ofruar shërbime (Kapitulli 3), shërbimet finaciare (Kapitulli 9), bujqësia dhe zhvillimi rural (Kapitulli 11), peshkimi (Kapitulli 13), transporti (Kapitulli 14), shërbimi doganor (Kapitulli 29), dhe marrdhëniet me jashtë (Kapitulli 30). Këshilli European disa ditë më vonë arriti në përfundimin: “Turqia nuk ka

Gjatë gjithë procesit të negociatave, Parlamenti Europian dhe Komisioni Kombëtar për Monitorimin e Negociatave të Aderimit të Republikës të Kroacisë me Bashkimin Europian u informuan rregullisht mbi rrjedhën e negociatave dhe progresit të bërë.

Pasi arrihet marrëveshja midis BE-së dhe vendit kandidat mbi kapitujt individual të negociatave, dhe pasi përmbushen standartet e fiksuara, kapitulli përkatës konsiderohet *përkohësisht i mbyllur*. Vendimi formal merret nga Konferenca Ndërqeveritare në nivel ministror. Nëse miratohen dispozita të reja për një kapitull specific të *acquis* para se të përfundojë Traktati i Aderimit, ose nëse vendi kandidat dështon në plotësimin e standarteve të përcaktuara ose detyrimet e ndërrmarra nën kapitullin respektiv, negociatat për kapitullin në fjalë mund të rihapen. Kur negociatat për të gjithë kapitujt e *acquis* të jenë mbyllur përkohësisht, Këshilli Europian, në përfundimet e tij, zakonisht shënon fundin e procesit të negociatave me një vend kandidat. Rezultatet e negociatave përfshihen në dispozitat e ***draftit të Traktatit të Aderimit*** i cili është hartuar bashkarisht nga përfaqësuesit e Shteteve Anëtare të BE-së, përfaqësues të institucioneve të BE-së dhe përfaqësues të vendit kandidat.

Pasi të arrihet një marrëveshje mbi tekstin e Traktatit të Aderimit midis BE-së dhe vendit kandidat, drafti i traktatit i drejtohet institucioneve të BE-së, Vendeve Anëtare të BE-së dhe vendit kandidat, ku u lihet hapësirë procedurave të përshtatshme për ratifikimin e dokumentit.

Para se të ***nënshkruajnë Traktatin e Aderimit***, Komisionit Europian i duhet të paraqesë opinionin e tij përfundimtar për aplikimin për anëtarësim të vendit kandidat mbi bazat e draftit të Traktatit të Aderimit. Gjithashtu, Parlamenti Europian duhet të japë miratimin e tij, dhe përfundimisht, Këshilli Europian duhet të arrijë vendim unanim mbi pranimin e vendit të ri kandidat dhe aplikimin e tij për anëtarësim në BE. Nga ky moment e tutje, vendi kandidat konsiderohet si *vend në proces anëtarësimi*.

Traktati nënshkruhet nga zyrtarët më të lartë të Vendeve Anëtare të BE-së dhe të vendit në proces anëtarësimi. Më pas ky dokument i dërgohet nënshkruesve për ratifikim në përputhje me dispozitat kushtetuse vendase.

Pas nënshkrimit të Traktatit të Aderimit, vendi në proces anëtarësimi ka të drejtën të marrë pjesë në punën e Këshillit Europian dhe të Parlamentit Europian si një vëzhgues aktiv. Para se të ***ratifikohet Traktati i Aderimit*** nga parlamentet kombëtare të Shteteve Anëtare të BE-së, shumica e vendeve në proces anëtarësimi mbajnë një referendum me anë të të cilit ata i lejojnë qytetarëve të tyre të marrin një vendim të fundit mbi hyrjen e vendit në Bashkimin Europian. Në rast të kundërt, parlamenti i vendit përkatës në proces anëtarësimi mund të ratifikojë Traktatin e Aderimit. Në mënyrë që të hyjë në fuqi, Traktati i Aderimit duhet të ratifikohet nga parlamentet kombëtare të Shteteve Anëtare të BE-së. Ndërkohë që Irlanda mban një referendum të detyrueshëm, shumica e Vendeve Anëtare të BE-së e kufizojnë veten e tyre me një shumicë parlamentare, shpeshherë duke kërkuar një kuorum special. Në Francë, Kushtetuta është ndryshuar kohët e fundit për të përfshirë një dispozitë e cila udhëzon organizimin e një referendumi për çdo zgjerim të BE-së-28, pasi Kroacia të jetë anëtarësuar në BE. Vetëm në rast modifikimi ose tërheqje, me siguri aderimi i ardhshëm i Shqipërisë do të nënshtrohet një referendum francez. Supozimi që procesi i ratifikimit të Traktatit të Aderimit me Shqipërinë nuk do të vështirësohet, nuk është një konkluzion i përsheptuar nëse konsiderojmë përgjigjen e vakët që ka marrë Traktati i Aderimit me Bullgarinë dhe Rumaninë në parlamentet kombëtare të disa Shteteve Anëtare skeptike ndaj zgjerimit.

Vendi në proces anëtarësimi bëhet një anëtar i BE-së me hyrjen në fuqi të Traktatit të Aderimit, përgjithësisht në një datë të paracaktuar, nën kushtin që procesi i ratifikimit të jetë finalizuar.

përmbushur obligimet e saj për të implementuar në një mënyrë jo diskriminuese Protokollin e Aderimit të Marrëveshjes se Asocimit”.